

Kraljice! Prvo da se “shvati” zemljopisna, a onda i povijesna blizina tih povijesnih pojava i pojmova, a potom i koliko je legenda o Kraljici ukorijenjena u vareškom kraju.

Kraljica Katarina, danas to znamo, najživlji je lik ukupne srednjovjekovne narodne predaje, pa nije začudno da u sebi okuplja i elemente nekih drugih ženskih likova, ponajprije mitske Crne kraljice, kraljice proklete Jerine (Branković), a nerijetko čak i povijesno mnogo kasnije kraljice i carice Marije Terezije.

Scena 18:

Prva od predaja bila je da je pobjegla pred Turcima na naopako potkovanim konjima. Taj njezin bijeg kojim je zavarala Turke bio je mudar, domišljat i junačan u našoj svijesti, jer narod u predaji velikašu nikad ne zamjera, ne predbacuje bijeg! Taj bijeg za njega nikad nije izdaja! Izdaja je Radak!

Scena 19:

A onda su jedna za drugom dolazile predaje koje ću mnogo godina kasnije i čitati zapisane kod istraživača, kao što su npr. Milenko S. Filipović i njegova knjiga “Život i običaji narodni u Visočkoj nahiji” ili Vlajko Palavestra i njegova “Historijska usmena predanja iz Bosne i Hercegovine”, ali i kod nekih pisaca, kao npr. kod Ive Andrića.

U Varešu su mi pričali, kaže Ivo Andrić u svojim “Sveskama”, da je kraljica Katarina, bježeći pred Turcima iz Bosne, rekla da joj je najviše žao pšenice sa Lješnice, ribe iz Bukovice, i vode Radakovice. Druga će predaja reći kako je žalila za Dragovićima i Mijakovićima “jer su joj tu bile udate kćeri Dragica i Milica” premda je, u stvarnosti Kraljica imala sina Sigismunda i kćer Katarinu, koje

su joj Turci odveli u ropstvo i islamizirali. U trećoj predaji ona žali za “pšenicom bukovčkom i vodom Peruna”. Postoji priča, i nju sam također slušao u djetinjstvu, da je “kraljica Katarina imala lanac s Bobovca na Zvezdan-grad (na planini Zvijezdi iznad Vareša) na kome se vozala”, kao na nekakvoj žičari.

Njezinoj plemenitosti, blagosti njezina upravljanja i uopće zlatnom dobu predosmanske

Scena 20:

Bosne narod je pripisivao rajske vrijednosti, pa je tako kraljica Katarina imala “drvene cijevi koje su prenosile žito s Lješnice u grad Bobovac”. U jednoj drugoj legendi riječ je o mlijeku koje se spušta cijevima u Bobovac... Više je nego očita asocijacija na blagostanje i izobilje, na zemlju u kojoj teku med i mlijeko, na biblijsku Obećanu zemlju! Sjetimo se, narod slično blagostanje veže i uz Kulinovo doba: “za Kulina bana i dobrieh dana”!

Scena 21:

Narodna predaja bilježi na mnogim mjestima i ostatke crkava koje je izgradila kraljica Katarina. Mnoge od njih ostaci su crkvice iz kasnoantičkog vremena. Ali, da bi slika o kraljičinoj čestitosti i svetoj predanosti Crkvi bila potpuna, narod će reći i da se u sakristiji sutješkog samostana nalaze pluvijal, stola, manipul, burza za tjelesnike i jedan dio misnice (dijelovi liturgijske odjeće) izrađeni i satkani najčišćim zlatom po cijeloj površini, na divan frizijski (holandski, flamanski) način.

Scena 22:

Narodna je predaja mnogostruko i mnogovrsno inspirativna i za autorsku književnost, no to bi bilo za neku drugu temu. Ovdje taj fenomen spominjemo kao moguću ilustraciju za refleks te predaje, koja bi mogla potvrditi ono, premda posredno, Milenka S. Filipovića o dominantno bosanskom katoličkom miljeu kao čuvaru predaja o srednjovjekovnoj Bosni i naročito kraljici Katarini. Nju su na poseban način u puku čuvali i pothranjivali bosanski franjevci koji je slave i kao franjevačku blaženicu.

Scena 23:

Hrvatski hodočasnici kroz duga stoljeća poslije smrt kraljice Katarine dolazili su na njezin grob i ustavljali se pred njezinom nadgrobnom pločom. Njezin bolan život i njezina svijest kraljevske odgovornosti, iako gotovo prekriveni velom zaborava, ostavljaju i danas neizbrisive tragove u dušama hrvatskih posjetnika.

“Sili me moja nesretna sudbina, koja me je lišila muža kralja, djece kraljevstva i imanja, da se moram uteći ne samo Vrhovnom svećeniku, najdobrostivijem ocu, nego i drugim kršćanskim knezovima, da zamolim pomoć.”

(Bazilije Pandžić, “Bosanska Kraljica Katarina” Hrvatski Kalendar 1978)

Scena 24:

Na njen spomendan, 25. listopada, drži se misa za kraljicu na Bobovcu koja je ujedno i misa za Domovinu. Bobovac je kako ističu neki svećenici jedna vrsta oltara u Kraljevoj Sutjesci. Žene u znak žalosti za kraljicom nose crne marame (katarinke) kao i kraljičin kip u samostanskoj crkvi „kriju sladak okus slavne prošlosti pomiješan sa gorčinom tuge i tragedije kraljice i njenog puka“.

„Katarina je bila uz narod, doživjela je sudbinu naroda i za spas toga naroda krenula je u izbjeglištvo“ - ove riječi je izrekao fra Gabrijel Tomić koji je pokrenuo postupak za beatifikaciju Katarine, dok je fra Stjepan Buljan (1918-2001) najzaslužniji za uspostavu Katarininog kulta jer je formirao „Udrugu hrvatskih vitezova i kneginja bosanske kraljice Katarine“.

Simbolična je sudbina blaženice, a na nama je da to otkrijemo i time počastimo hrvatsku javnost jer nam je to zadaća s moralne, ljudske, kršćanske i na kraju - nacionalne strane.

Kraljica Katarina se u dijelovima Središnje Bosne stoljećima štovala kao svetica, zbog žalosti za njom žene iz okolice Kraljeve Sutjeske su nosile crne marame kao dio svoje narodne nošnje.

